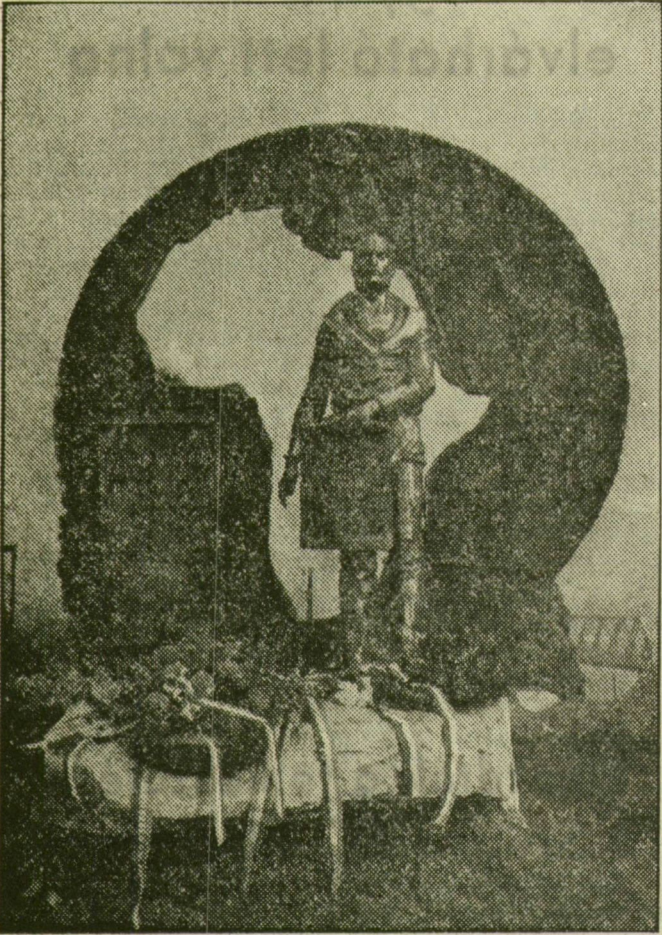

Szobor Dunaföldváron

Dunaföldváron, születésének 170. évfordulóján szobrot állítottak — Mészáros Sándor Munkácsy-díjas szobrászművész alkotását — a híres Afrika-kutatónak, Magyar Lászlónak

Segítség a felvételizőknek

Az Állami Könyvtérjesztő Vállalattól kapott tájékoztatás szerint megjelent a Felsőoktatási felvételi tájékoztató című kiadvány, amely a nappali, az esti és a levelező tagozatok lehetséges szakpárjait tartalmazza. A könyv az 1989/90-es tanév felvételi vizsgáira készülőkhöz számára összefoglalja a szükséges tudnivalókat, jelezve a következő tanévben várható változásokat is. A tájékoztató a megszokottnál jóval korábban került a könyvesboltokba, így a felvételi lapok beadásának határidejéig — 1989. március 1-jéig — a jelentkezők gondosan áttanulmányozhatják. A továbbtanulóknak segítséget nyújt a Felvételi feladatok és lehetőségek a felsőoktatási intézményekben 1988 című kiadvány is.

*

Az ÁKV antikvár osztálya tavaszi könyvárverésére január 13-ig vesz át ritka könyveket, sorozatokat, kézikönyveket, kéziratokat, dokumentumokat, térképeket és neves személyeket ábrázoló fényképeket. A felvételi helye: ÁKV antikvár osztály, Budapest, V. Múzeum körút 21. (MTI)

A hatszáz éves universitas

A tudományok széles körét művelő és tanító intézmények, az egyetemek sorában az elsőt Bolognában alapították 1158-ban, majd következett a spanyolországi salamancai felsőfokú intézmény, a Sorbonne-i 1215-től, amelynek első fénykorát Abélard és Lombardus adta.

Hazánk első egyetemét Nagy Lajos király alapította Pécsen, 1376-ban, és ez kisebb-nagyobb hullámzásokkal mintegy 165 évig állott fenn. **Zsigmond (1368–1437) magyar király és német császár kezdeményezésére alapítólevelével 1389. januárjában, hatszáz éve alakult meg második egyetemünk Óbudán. A királyt ebbéli igyekezetében támogatta őt Stibor vajda és Kanizsai János is, és az akkor még alig ismert Ozo-rai Pipo tanácsnok, a későbbi hadvezér. Az egyetemalapításban a király ki-váló segítségét kapott feleségétől, Máriától, Nagy Lajos leányától is.**

A mai Budapest területén létesített első egyetemet Zsigmond hosszú életének képzelt el, azonban csak rövid ideig működött, 1403 körül megszüntették. Azonban a haladó törekvéseknek a király utat adva, 1410-ben újra megnyitotta az egyetem kapuit, négy fakultással. Ezt az egyetemet a pápa már felruházta azokkal a privilégiumokkal, amelyekkel a párizsi, az oxfordi és a bolognai universitasok már rendelkeztek.

Ez az óbudai egyetem hamarosan nemzetközi viszonylatban is számottevő intézménnyé vált, és ezt mutatja az a tény, hogy a konstanzi zsinaton, 1414 és 1418 között tanárainak egész sora részt vett. Ez az egyetem bölcsészeti jellegű intézményként indult, de újrakezdését követően már négy karral rendelkezett, és falai között tanítottak természettudományokat is. Jelles tanítványa volt: Pesti Berech és Temesvári Miklós.

Valószínű, hogy ez az egyetem Zsigmond király halála után megszűnt, működéséről nincsenek további adataink. Egyes vélemények szerint oktatói szét-szóródtak Európa hasonló intézményeiben. Talán ez volt az első jelentősebb szellemi tökekiáramlás hazánkból.

A következőkben Budán, a domonkos kolostorban alapított egyetemet Mátyás király, 1745 körül, teológiai és bölcsészeti fakultással. Az egyetemet a király tartotta fenn, és fejleszteni is igyekezett, de ebbéli törekvéseiben halála megakadályozta. Utóda, II. László, az egyetemet már nem tudta fenntartani. Átvette a domonkos rend, és saját céljainak megfelelően átalakította. Ekkor rendi teológiai főiskola lett belőle, a domonkos rend szabályai szerint. A budai studium generale bolognai mintára működött egészen Buda elfoglalásáig, 1541-ig, s benne csak teológiát és metafizikát tanítottak.

A török uralom után hosszú évtizedekig nem volt egyetem Budán. Az ország egyetlen egyeteme 1635 óta (Pázmány Péter alapítása) Nagyszombaton működött. A Budán meglepedett je-

zsuiták, **Széchenyi György** érsek 1687-ben tett alapítványából akadémiát és egyetemi kollégiumot állítottak fel, amelynek filozófia tanfolyamát, ahol metafizikát és logikát tanítottak, 1713-ban, teológiai tanfolyamát 1715-ben nyitották meg. Ez az intézmény a korabeli követelményeknek megfelelően így vált 28 év után teljes akadémiává. Ez az akadémia a jezsuita rend 1773-ban történt feloszlásával szűnt meg.

A piaristák különböző kezdeményezéseit követően (1759), a nagyszombati egyetem 1777-ben Budára került, és ma ezt tekintjük a budapesti tudományegyetem (ELTE) őskének. Egy másik rövidebb életű főiskola, amelyet a pálos rend tartott fenn, 1767-ben került Pestre. Ezen a két éves kurzuson logikát, fizikát, matézist és történelmet tanítottak, elsősorban rendtagok képzésére, de világi hallgatókat is képeztek. A nagyszombati egyetem igazi rangot Budán 1780-ban kapott, és számos új kezdeményezéssel, átszervezéssel tulajdonképpen ettől kezdve számíthatjuk a magyar felsőoktatás és -kutatás kezdetét.

Bátyai Jenő

Íz-lelgető

Gregor József és Varga Antal
mini szakácskönyve

A minikönyvek a nyomdász-művészet nagy remekei. Minden korok gutenbergei előszeretettel fitogtatják virtuozitásukat, mellyel 3–4-szeres kicsinyítésben arányos (aranyos), aprólékosan megmunkált kóteteket képesek összedolgozni. Kevéssé ismerem a miniatűrök történetét, s hogy ez a kicsi szakácskönyv miképpen illeszkedik közéjük, de gusztusos kis portéka, az biztos. A 6x4-es könyvmanó borítóján színes életfotó, rajta kis arany betűkkel: Gregor József—Varga Antal: Ízről ízre. A kolofon tanúsága szerint az MTESZ Miniatűr-könyv Klub tagjai a Szege-di Nyomdával közösen készítették.

Első pillantásra is igen időszerű kiadvány. A mai papírinséges időkben példamutató takarékosággal e 160 oldalacskához — normál méretben 10 iv — alig több, mint 3 ívet használnak. Az egyes receptek példásan áttekinthető tördeléssel sem hosszabbak 30 sornál. Innen már csak egy lépés, ami a következő évek szakácskönyveinél nyilván meg is fog valósulni, hogy az anyaghányadotát is csökkentik a szerzők. Ezek az ételpartitúrák még egy régebbi kor gondolkodásmódját tükrözik, amelyben szá-janként 10 dkg bélszín, 12 dkg zsír, 2–3 palacsinta jutott. Úgy tűnik, a következő években Magyarországon nemcsak a könyv, de az ételminiatűrök is virágozni fognak. A mesterszakácsok harmad-negyedrézére kicsinyített adagokkal lesznek kénytelenek egy normál méretű ebéd illúzióját kifőzni. A kis formák művészete vár ránk.

Ami a tartalmat illeti, az híven tükrözi az írópáros egyéniségét. Gregor József egyéni ízű alakításai mellett zamatos, fűszeres nyilatkozatairól is híres, Varga Antal, a JATE matematikusa pedig velős, néha csipős újságickekivel vált közismertté. Receptjeiket, melyeknek egy része a régi magyar konyha szakácskönyveiből való, ugyanez a szókáprázatlanság, az ízék-bűzők és fűszerek szabad-elvű fölfogása jellemzi oly-

talál állnak a menzame-nüktől, mint a halmazel-mélet az operaénekléstől. Anélkül, hogy ízekre szed-ném az alkotást, inycsik-lándónak néhány név: Vasi madár (természetesen mar-hahúsból...), Zsebes hús, Mutykálica, Bosnyák fazék, Kiflifeljűt, Velőleves. Igen üdvös, hogy a kötet többségét kitevő húsételek gyakorta hivatkoznak marhá-ra, borjúra, bárányra, s a szár-nyasokra. Szerintem ugyanis disznóság, hogy mi, magya-rok kizárólag sertésben gondolkodunk.

Már épp csak az ajánlás hiányozna. („Vegyük, vi-gyék, süsseknek-főzzenek belőle!”), ám arra sajnos nem tudok receptet, hogy hol lehet megkapni a kötetet. A könyvesboltok ugyanis nem árulják (ár sincs rajta), ami a magam inycségeivel meggondolandó meggondolatlanság, mert az apróság étel-, akarom mondani élet-képes vállalkozás, pompás ajándék, kiadóknak, szerző-knek, éhes olvasóknak, egy-aránt jó üzlet, remek mul-latság — volna.

Márc Tamás

Ha szól a rádió...

közdve elindítsunk egy tanfolyamot, ahol végül is nyolcan tettek a sikeres vizsgát. Nemcsak a szege-di MHSZ-esek vállalták a felkészítést, tanítást, vizsgáztatást munkáját, hanem pesti kollégáink is, akik Szegedre utaztak, hogy az egyébként fővároshoz kö-tött vizsga megvalósuljon. Volt olyan tanulóknak, akiknek tudását a klinikán el-lenőrizték, hiszen nem a körülményeket, hanem a célt tartottuk fontos-nak: segítsünk azokon, akik egészségi állapotuk miatt csak nehezen teremthetnek kapcsolatot a világgal; olyan eszkö-zőhöz juttassuk őket, amely-lyel akár a határon is át-beszélgethetnek.”

Harcás László elmond-ta azt is, hogy az adóen-gedély sajnos nem egyen-lő magával a rádiózással, hiszen egy-egy készülék beszerzése nem könnyű, s nem is olcsó. Szerencsére önkéntes segítők is akad-nak, így például Tóth András, a Telecom Gmk vezetője, aki már eddig is sokat áldozott e cél érde-kében. Azonban az ő le-hetőségei is végesek, így az MHSZ-rádiósok szíve-sen vennék olyan szerve-

zetek, intézmények fel-ajánlásait, amelyek ren-delkeznek átdahtó készü-léssel. Az sem baj, ha ezek felújításra, átalakít-ásra szoruló rádiók, hi-szen a Ságvári-klub tag-jai vállalták a készülékek beállítását, esetleges javít-ását is.

„Ilyen összefogás nem először fordul elő az MHSZ-ben, hisz például Budapesten a vakok és gyengénlátók szervezeté-vel együttműködve ala-kult egy önálló rádiós-klub, s az is elképzelhető, hogy amennyiben új ta-gokkal gyarapodnak, Sze-geden is létrejöhethet a moz-gáskorlátozottak önálló rádióscsoportja. Mi eh-hez minden segítséget megadunk, s gondolom, mások is ezt tartják ter-mészetesnek...”

Hogy mit lehet ehhez hozzátenni? Talán csak egy rövid, múltból felidé-zett gondolatot. A moz-gáskorlátozottak nemzet-közi évének zárásakor ír-tam én (is) egy rövidke jegyzetet, amelyben arról gondolkodtam, vajon a hirtelen támadt segítőkész felbuzdulás után hány-szor és kiknek jut eszébe, hogy ez a bizonyos segítsé-g nem egy nemzetköz-i év, hanem nagyon is a szürke hétköznapok köte-lessége. Nos, egy válasz most érkezett...

Bátyi Zoltán

A gyógyszerárak változásai

Az egészségügy illetékesei az alábbi tájékoztatást ad-ták a gyógyszerárak változá-saival kapcsolatban. **Január 9-től megváltozik a gyógy-szerek árának és azok támo-gatásának 1977 óta érvény-ben levő rendszere. A vál-toztatás oka, hogy az évtől a gyógyszerek ártámogatá-sát a társadalombiztosítás nyújtja, és így a takaréko-sabb gyógyszerfelhasználá-sal a megtakarított összeg közvetlenül a lakosság egészségügyi ellátásának javítására fordítható.**

A gyógyszerek fogyasztói árához a társadalombiztosít-ás támogatást nyújt. Mér-tékének meghatározásánál szakmai és szociálpolitikai szempontokat vettek figye-lembe. Így néhány készit-ménnyel bővült azoknak az orvoságnak a köre, ame-lyekért a beteg nem fizet, azaz amelyekhez a társada-lombiztosítás 100 százalékos támogatást ad. A tartó-tósan szedendő gyógyszerek egy nagy csoportjánál, így a szív- és érrendszeri be-tegségek gyógyszerelésénél, a magas vérnyomás kezelésénél használatos medicináknál és a nagyon magas fogyasztói árú, tőkés importból származó gyógyszereknél a tá-mogatás 90 százalékos. A vényre kapható orvoságnak többségénél a társadalom-biztosítási támogatás 80 százalékos, vagyis ezeknél a beteg a fogyasztói ár 20 szá-zalékát fizeti. **Nincs viszont támogatás a vény nélkül be-szereshető gyógyszerek-nél.**

Az új rendszerben a társadalombiztosítás évi 18 mil-liárd forintot fordít gyógy-szerár-támogatásra. A bete-gek átlagosan körülbelül 80 százalékkal magasabb térít-tést fizetnek. A legtöbb gyógyszernek a korábbihoz képest emelkedik az ára, de néhányé csökken. **Az árak kialakításánál arra töreked-tek, hogy az idős emberek gyógyszerkiadásainak növekedése lehetőség szerint ki-sebb mértékű legyen. Ezen túlmenően a tanácsoknál emelték a szociális támo-gatási keretet, és felhívták az orvosok figyelmét, hogy a**

több, drága gyógyszert fo-gyasztó, alacsony jövedelmű betegek számára kezdem-nyezzenek szociális támoga-tást a gyógyszer vásárlásá-hoz.

Változott a gyógyszerek felírásának rendje is. A tár-sadalombiztosítás a megha-tározott támogatást adja mind a magánorvosi vényre, mind az állami egészségügyi szolgálat receptjére. Ugyan-akkor megszűnik a gyógy-szerkiváltás ismételtetősége, azaz a vényt a gyógyszer ki-adása után a patikában visz-szatartják. Változatlan a vé-nyek érvényessége: ha a gyógyszer hiánycikk, a vény a gyógyszer beszerzéséig meghosszabbítható.

Január 9-e után a koráb-ban felírt vényeket is az új rend szerint váltják be a gyógyszerárak.

Amiként várható volt, be is következett, hogy a gyógyszerárak emelkedésé-nek nyilvánosságra hozata-lával fokozódik a gyógy-szerfelvásárlás. Ez sajnála-tosan időben egybeesik az influenzajárvánnyal. Emiatt több gyógyszer részben át-menetileg, részben tartósan hiányzik a gyógyszertárak kínálatából. A hiánylistán elsősorban az antibiotikum-ök szerepelnek, így példá-ul a Maripen tableta, a Doxycyclin, a Pyassan és a Sem-cicillin kapszula, a Tetran B draszté. Elegendő lázcsil-lapító van viszont — az Is-topyrin kivételével. Ugyan-csak bőségesen kaphatók kö-högcscsillapítók, köptetők.

Változatlanul hiányzik a KGST-országokból származó néhány gyógyszerkészít-mény, ezekből többnyire ta-valy sem volt kielégítő az ellátás. Ilyen például a Co-rinfar draszté vagy a Staze-pin tableta. **A belöldi gyógyszer-gyárak folyamatosan gyártják az influenzamegbetegedé-seknél alkalmazott készit-ményeket, s a nagykereske-delmi vállalat azonnal to-vábbítja ezeket a gyógyszer-táraknak. Ezért a belöldi előállítású készítmények hiánya nagyobb részt csupán átmeneti jellegű (MTI)**